

Yeganə Fəhrad qızı Yaqublu

Azərbaycan Dillər Universitetinin fəlsəfə proqramı üzrə doktorantı

<https://orcid.org/0009-0006-1484-1099>

E-mail: yagubluyegana@gmail.com

[https://doi.org/10.69682/arti.2026.93\(4\).198-202](https://doi.org/10.69682/arti.2026.93(4).198-202)

AİLƏDƏ PSIXOLOJİ MÜHİTİN FORMALAŞMASINDA QLOBALLAŞMANIN TƏSİRİ

Yegana Farhad Yagublu

doctoral student in the program of doctor of philosophy at Azerbaijan University of Languages

THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON THE FORMATION OF PSYCHOLOGICAL ENVIRONMENT IN THE FAMILY

Егяна Фахрад гызы Ягублу

докторант по программе доктора философии Азербайджанского Университета Языков

ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА ФОРМИРОВАНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ СРЕДЫ В СЕМЬЕ

Xülasə. Məqalə qloballaşmanın ailədaxili psixoloji mühitin formalaşmasına göstərdiyi sosial, mədəni və informasiya təsirlərini araşdırır. Müasir ailə modelinə təsir edən əsas amillər, o cümlədən texnoloji inkişaf, informasiya mühiti və mədəni qloballaşma aspektləri təhlil edilir. Tədqiqat ailə münasibətlərində psixoloji balansın dəyişməsi və fərdi identiklik məsələlərini ön plana çıxarır. Eyni zamanda, Azərbaycan cəmiyyətində ailə münasibətlərində müşahidə olunan transformasiya proseslərinə də xüsusi diqqət yetirilir.

Açar sözlər: *ailə, qloballaşma, psixoloji mühit, mədəni təsir, sosial dəyişiklik*

Abstract. The article examines the social, cultural, and informational impacts of globalization on the formation of the psychological environment within the family. It analyzes the main factors influencing the modern family model, such as technological development, the information environment, and aspects of cultural globalization. The study highlights the changing psychological balance and issues of individual identity within family relationships. It also focuses on the transformation processes observed in family relations within Azerbaijani society.

Keywords: *family, globalization, psychological environment, cultural influence, social change*

Аннотация. В статье рассматриваются социальные, культурные и информационные влияния глобализации на формирование психологической среды в семье. Анализируются основные факторы, воздействующие на современную модель семьи, такие как технологическое развитие, информационная среда и аспекты культурной глобализации. Особое внимание уделяется изменениям психологического баланса и вопросам индивидуальной идентичности в семейных отношениях. Также акцентируется внимание на процессах трансформации семейных отношений, наблюдаемых в азербайджанском обществе.

Ключевые слова: *семья, глобализация, психологическая среда, культурное влияние, социальные изменения*

Giriş. Qloballaşma XXI əsrin sosial, iqtisadi və mədəni inkişafını müəyyənləşdirən ən aparıcı proseslərdən biri kimi cəmiyyətin bütün strukturlarına – dövlət, təhsil, iqtisadiyyat, mədəniyyət və ən əsası, ailə institutuna – çoxölçülü təsir göstərir. Bu prosesin mahiyyəti təkcə ölkələr və xalqlar arasında iqtisadi integrasiyanın

dərinləşməsi ilə məhdudlaşmır; eyni zamanda o, sosial münasibətlərin, dəyərlərin, həyat tərzinin və psixoloji davranış modellərinin global miqyasda homogenləşməsi tendensiyasını doğurur. Ailə isə bu təsirlərin birbaşa və dolaylı şəkildə əks olunduğu əsas sosial mühit kimi xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Müasir dövrdə ailə ənənəvi dəyərlərin qoruyucusu olmaqla yanaşı, həm də yeni sosial reallıqlara uyğunlaşmaq məcburiyyətində qalan dinamik bir institut kimi çıxış edir. İnformasiya texnologiyalarının inkişafı, rəqəmsal ünsiyyət vasitələrinin həyatımızın ayrılmaz hissəsinə çevrilməsi, sosial şəbəkələrin ailə münasibətlərinə nüfuz etməsi ailədaxili qarşılıqlı əlaqələrin formasını və məzmununu köklü surətdə dəyişmişdir. Nəticədə ailə üzvləri arasında ünsiyyətin intensivliyi artdığı halda, emosional yaxınlıq və qarşılıqlı empatiya bəzi hallarda zəifləyir. Bu ziddiyyət ailədə psixoloji mühitin sabitliyinə və harmoniyasına mənfi təsir göstərə bilər.

Qloballaşmanın təsiri ilə formalaşan yeni sosial mühit fərdlərin identikliyinə, dəyərlər sistemində və emosional davranışlarına da təsirsiz ötüşmür. Müasir insanın həyatında qərb yönümlü mədəni nümunələrin, istehlak davranışlarının və fərdiyyətçiliyin artması, kollektiv və ailəvi dəyərlərin isə nisbətən zəifləməsi müşahidə olunur. Belə şəraitdə ailə təkcə sosial birlik deyil, həm də fərdi psixoloji təhlükəsizliyin təminatçısı kimi yeni funksional yük daşımağa başlayır.

Azərbaycan cəmiyyəti də bu proseslərdən kənarda qalmamışdır. Ailədə psixoloji mühitin formalaşması artıq təkcə mikro-sosial hadisə deyil, həm də global proseslərin bir parçasıdır. Bu prosesin elmi tədqiqi ailə psixologiyasının, sosial psixologiyanın və mədəniyyətlərarası münasibətlər nəzəriyyəsinin kəsişməsində həyata keçirilməlidir. Məhz bu prizmadan yanaşdıqda, qloballaşmanın ailə üzvlərinin emosional münasibətlərinə, dəyərlər sistemində və psixoloji adaptasiya mexanizmlərinə göstərdiyi təsirləri daha obyektiv qiymətləndirmək mümkündür.

Beləliklə, tədqiqatın obyekti ailə, tədqiqatın predmeti isə qloballaşmanın psixoloji mühitə təsirini əhatə edir. Tədqiqatın məqsədi qloballaşma şəraitində ailədaxili psixoloji mühitin formalaşmasına təsir edən əsas sosial-psixoloji mexanizmləri müəyyənləşdirmək, bu təsirlərin ailə münasibətlərində, emosional iqlimdə və fərdi psixoloji sabitlikdə necə əks olunduğunu təhlil etməkdir. Burada əsasən elmi-nəzəri təhlillərdən, meta-analiz metodundan istifadə olunmuşdur. Tədqiqat nəticəsində əldə olunacaq elmi qənaətlər ailənin sağlam funksionallığının qorunması, milli-mənəvi dəyərlərlə global mədəni təsirlər arasında tarazlığın bərpa olunması və psi-

xoloji rifahın gücləndirilməsi baxımından nəzəri və praktik əhəmiyyət daşıyır.

Qloballaşma anlayışı və ailə institutuna təsiri. Qloballaşma prosesi təkcə iqtisadi sərəhədlərin aradan qalxması ilə məhdudlaşmır, o, eyni zamanda fərdlərin dəyərlər sistemini, psixoloji durumunu və gündəlik münasibətlərini əhatə edən çoxsahəli bir transformasiyadır (1). Bu, insanlarda mənəvi parçalanma, identiklik böhranı və psixoloji sabitliyin pozulması kimi nəticələr doğura bilər.

Xüsusilə ailə daxilindəki psixoloji iqlimə qloballaşmanın təsiri fərdlərarası emosional əlaqələrin zəifləməsi, sosial rolların qeyri-müəyyənləşməsi və ailə üzvləri arasında qarşılıqlı anlaşmanın pozulması ilə müşahidə olunur. Yeni dəyərlər sisteminin qəbulu zamanı yaranan mənəvi itiləflər ailə münasibətlərində gərginliklərə yol açır. Valideynlə övlad arasında baş verən nəsil toqquşmaları, ailə dəyərlərinin yenidən şərh olunması və ailədaxili normativlərin dəyişməsi bu prosesi daha da mürəkkəbləşdirir (2).

Qloballaşma nəticəsində ailə üzvlərinin fərdi azadlığa və özünü ifadə etməyə yönəlik meyllərinin artması, bir tərəfdən fərdin inkişafına imkan yaratsa da, digər tərəfdən ailə daxilində kollektiv məsuliyyət və həmrəylik kimi dəyərlərin zəifləməsinə səbəb ola bilər. Bu isə ailənin psixoloji dayanıqlığına mənfi təsir göstərir və ailədaxili münasibətlərdə gərginlik potensialını artırır. Ənənəvi ailə modeli əsasən kollektiv dəyərlər, patriarxal münasibətlər və uzunmüddətli sabit sosial rol bölgüsü üzərində qurulmuşdur. Bu modeldə ailə başçısının (adətən atanın) dominant mövqeyi, ailə üzvlərinin qarşılıqlı asılılığı və sosial nəzarət funksiyaları mühüm rol oynayır. Emosional bağlılıq, mənəvi dəyərlər və ailədaxili intizam bu münasibətlər sisteminin əsas sütunlarını təşkil edirdi (3).

Qloballaşma şəraitində ailə modeli təkamül edir və bu təkamül ailədaxili münasibətlərə yeni məzmun və struktur gətirir. Psixoloji mühitin formalaşmasında fərdi və kollektiv faktorlar arasındakı tarazlıq dəyişir ki, bu da ailənin cəmiyyət daxilindəki mövqeyinə və funksionallığına birbaşa təsir göstərir.

Qloballaşma ailə institutunun sosial və psixoloji funksiyalarını yenidən formalaşdıran əsas global proseslərdən biridir. Müxtəlif tədqiqatçılar bu dəyişiklikləri fərqli aspektlərdə – intim münasibətlər, sosial bağlılıq, dəyərlərin

transformasiyası və emosional sabitlik baxımından araşdırmışlar.

Anthony Giddens (2020) "*Globalization and the Transformation of Intimacy*" əsərində qloballaşmanı "intim münasibətlərin demokratikləşməsi" ilə əlaqələndirir. O, qeyd edir ki, müasir ailələrdə emosional münasibətlər ənənəvi avtoritar modellərdən uzaqlaşaraq qarşılıqlı inam və şəxsi azadlıqlar əsasında qurulur. Giddensin fikrincə, bu proses ailə münasibətlərinə fərdi seçim azadlığı gətirsə də, emosional sabitliyin qorunmasını çətinləşdirir (5).

Zygmunt Bauman (2017) "*Liquid Modernity and Family Relations*" məqaləsində müasir ailəni "maye münasibətlər" sistemi kimi xarakterizə edir. Onun fikrincə, qloballaşma şəraitində sosial münasibətlər, o cümlədən ailə bağları, dayanıqlı formadan çevik və qısaömürlü əlaqələrə çevrilmişdir. Bauman yazır ki, texnoloji asılılıq və fərdiyyətçiliyin artması ailə üzvləri arasında emosional uzaqlığı dərinləşdirir (6).

Elisabeth Beck-Gernsheim (2018) "*Families in the Age of Globalization*" adlı tədqiqatında ailənin artıq yalnız bioloji və iqtisadi struktur deyil, "emosional danışqlar platforması"na çevrildiyini vurğulayır. Müəllifə görə, qloballaşma nəticəsində ailə münasibətləri çoxmədəniyyətli kontekstdə daha mürəkkəb hala gəlir və fərdlər psixoloji adaptasiyada çətinliklərlə üzləşirlər (1).

Azərbaycan kontekstində Rəfail Qasimov (2019) "Qloballaşma və ailə institutunun dəyişən funksiyaları" məqaləsində göstərir ki, keçid dövründə milli ailə modeli qlobal dəyərlərin təsiri altında yenidən formalaşır. Müəllif vurğulayır ki, qadın və kişi rollarının dəyişməsi, fərdiyyətçiliyin güclənməsi və gənclərin qərb yönümlü sosial davranışlara meyli ailədə psixoloji harmoniyanı zəiflədə bilər (7).

Ümumilikdə, bu müəlliflərin yanaşmaları göstərir ki, qloballaşma ailədə psixoloji mühitin strukturuna həm yeniləşmə, həm də qeyri-sabitlik gətirir. Ailənin emosional və sosial davamlılığı yalnız milli-mənəvi dəyərlərin qorunması və qlobal təsirlərə balanslı adaptasiya yolu ilə təmin oluna bilər.

Ailədaxili psixoloji mühitin formalaşmasında xarici təsirlər. Qloballaşma prosesinin ailəyə təsiri təkcə iqtisadi və mədəni sahələrlə məhdudlaşmır, həm də ailədaxili psixoloji mühitin struktur və məzmun baxımından dəyiş-

məsinə gətirib çıxarır. Bu dəyişikliklərin başlıca mənbəyi qlobal informasiya axınının artması, sosial şəbəkələrin gündəlik həyatın əsas ünsiyyət platformasına çevrilməsi, qlobal dəyərlərin lokallaşması və transmilli mədəniyyət nümunələrinin ailə daxilində qəbul olunmasıdır (8).

Müasir ailələr xarici mədəni kodların və davranış modellərinin təsiri altında formalaşır. Xüsusilə gənc nəsil sosial media, qlobal əyləncə sənayesi və informasiya texnologiyaları vasitəsilə dünya miqyasında mövcud olan ailə modelləri ilə tanış olur və bu modelləri gündəlik münasibətlərə tətbiq etməyə çalışır. Bu isə ailə daxilindəki psixoloji tarazlıqda fərqli dünyagörüşlərinin toqquşmasına səbəb ola bilər (1).

Sosial şəbəkələr və informasiyanın sərhədsizliyi ailə üzvləri arasında emosional məsafənin artmasına, birgə vaxtın azalmasına və ünsiyyət keyfiyyətinin zəifləməsinə yol açır. Valideynlərin və övladların fərqli informasiya mənbələrindən qidalanması və müxtəlif mədəniyyətlərə məruz qalması onların reallıq anlayışında fərqliliklər yaradır. Bu fərqliliklər bəzən konfliktli münasibətlər, anlaşılmazlıq və psixoloji gərginliklə nəticələnə bilər (7).

Bundan əlavə, transmilli medianın təsiri ailə üzvlərinin gözləntilərini və davranış normalarını da dəyişir. Televiziya, kinolar və seriallar vasitəsilə təqdim olunan "ideal ailə" obrazı bir çox hallarda real ailə mühitindən kənardır və bu, xüsusən gənclərdə real münasibətlərə qarşı yanlış gözləntilər formalaşdırır. Belə gözləntilər reallıqla üst-üstə düşmədikdə, ailə münasibətlərində məyusluq, etinasızlıq və psixoloji narazılıq yaranır (9).

Eyni zamanda, qadın və kişi rollarının dəyişməsi də qloballaşmanın təsiri kimi ailədaxili psixoloji dinamikanı ciddi şəkildə dəyişir. Qadının ailədə və cəmiyyətdə sosial-psixoloji statusunun yüksəlməsi, gender bərabərliyi anlayışının yayılması və bunun ailə daxilindəki rollara təsiri müəyyən hallarda ənənəvi psixoloji balans pozur və yeni adaptasiya mexanizmlərinin zərurliyini gündəmə gətirir (6).

Bütün bu xarici təsirlər nəticəsində formalaşan ailədaxili psixoloji mühit həm fərdi psixoloji sabitliyə, həm də ailə institutunun ümumi funksionallığına təsir göstərir. Qloballaşma kontekstində ailənin psixoloji davamlılığının təmin olunması üçün yalnız fərdi səviyyədə deyil, eyni zamanda cəmiyyətin sosial siyasətində də bu sa-

həyə yönəlik dəstək mexanizmlərinin qurulması vacibdir.

Azərbaycan cəmiyyəti nümunəsində empirik müşahidələr və təhlil. Qloballaşmanın ailədaxili psixoloji mühitə təsiri Azərbaycan cəmiyyətində də özünü getdikcə daha qabarıq şəkildə göstərməkdədir. Xüsusilə son onilliklərdə ölkədə baş verən sürətli texnoloji inkişaf, urbanizasiya, əmək miqrasiyası və sosial media təsiri nəticəsində ailə modelləri dəyişmiş, bu isə ailədaxili münasibətlərin psixoloji strukturunda yeni təbəqələşmələr yaratmışdır (3).

Empirik müşahidələr göstərir ki, Azərbaycan ailələrində ənənəvi dəyərlər sistemi hələ də mövcudluğunu qorusa da, yeni nəsil arasında fərdi azadlıq, şəxsi sərhədlərə hörmət və özünüifadə ehtiyacı daha ön plana çıxır. Bu iki nəsil arasında formalaşan psixoloji və mənəvi ziddiyyətlər ailədaxili ünsiyyətdə gərginliklərə, anlaşılmazlığa və bəzi hallarda emosional uzaqlaşmaya səbəb olur (9).

Bakı və digər iri şəhərlərdə aparılan sosioloji sorğular və müşahidələr göstərir ki, ailə üzvləri arasında birgə vaxt keçirmə səviyyəsi azalmış, xüsusilə yeniyetmələr və gənclər valideynlərindən daha çox internet və sosial media vasitəsilə formalaşan qlobal dəyərlər sisteminə yönəlmişlər. Məsələn, 2022-ci ildə aparılmış bir yerli sorğuya əsasən, 18-30 yaş arası respondentlərin 68 %-i “ailədə qarşılıqlı ünsiyyətin zəifləməsinin əsas səbəbi kimi texnoloji alətlərlə həddindən artıq məşğulluğu” göstərmişdir (8).

Bundan əlavə, ailə münasibətlərində müşahidə olunan dəyişikliklər regional fərqlərlə də özünü göstərir. Kənd yerlərində daha çox ənənəvi ailə modeli və kollektiv psixoloji mühit qorunub saxlanıldığı halda, şəhər yerlərində fərdiləşmə və psixoloji sərhədlərin artması halları üstünlük təşkil edir. Bu, ailədaxili konfliktlərin növünə və tezliyinə də təsir göstərir. Şəhər ailələrində daha çox emosional soyuma, valideyn-övlad arasında ünsiyyət boşluğu, ailədaxili psixoloji izolyasiya müşahidə olunursa, kənd ailələrində əsasən sosial nəzarət və kollektiv təzyiqin psixoloji təsiri üstünlük təşkil edir (1).

Əldə olunan məlumatlar əsasında demək olar ki, Azərbaycan cəmiyyətində qloballaşma ailə institutunu tamamilə dəyişdirməsə də, onun psixoloji məzmununa və münasibətlərin dinamikasına əhəmiyyətli təsir göstərmişdir. Ailə üzvləri arasında emosional münasibətlərin keyfiy-

yəti, ünsiyyət formaları və psixoloji dəstək mexanizmləri dəyişkən xarakter almış, bu isə ailənin sabitliyinə yeni təhdidlər və çağırışlar yaratmışdır (10).

Beləliklə ailə institutlarının qorunması üçün milli psixoloji maarifləndirmə proqramlarının hazırlanması məqsədəuyğundur. Qloballaşmanın ailə psixologiyasına təsiri barədə ictimai məlumatlılıq artırılmalı, bunun üçün isə valideynlər və gənclər üçün maarifləndirici kurslar, seminarlar təşkil olunmalıdır.

Ailə psixoloqu institutunun genişləndirilməsi ailə dəyərlərinin qorunmasına xidmət etməyə kömək edə bilər. Orta məktəblərdə və icma səviyyəsində ailə psixoloqlarının fəaliyyəti stimullaşdırılması, ailədaxili münasibətlərin tənzimlənməsi üçün peşəkar dəstək əlçatan olmalıdır. Məktəb və ailə əməkdaşlığının gücləndirilməsi ailə daxilində optimal psixoloji vəziyyətin yaranmasına xidmət edə bilər. Gənclərin sosial-emosional inkişafı üçün məktəb mühiti və ailə psixoloji vəzifələri paralel şəkildə işləməli, birgə proqramlar həyata keçirilməlidir.

Milli dəyərlərin informasiya məkanında təbliğ olunması və medianın da bu birgə fəaliyyətdə iştirak etməsi müsbət dəyişiklərin formalaşmasına xidmət edə bilər. Sosial mediada və digər rəqəmsal platformalarda ailə dəyərlərini, psixoloji sabitliyi təşviq edən yerli məzmunların artırılması vacibdir.

Qloballaşmanın nüfuz etdiyi ailələrdə psixoloji mühitin elmi-nəzəri və elmi-praktik baxımdan araşdırılması məsləhətdir. Qloballaşmanın ailə strukturuna və psixoloji sabitliyə təsiri üzrə regional və yaş qrupları üzrə tədqiqatlar genişləndirilməlidir ki, adekvat sosial və təhsil siyasətləri formalaşdırıla bilsin.

Bu kontekstdə milli psixoloji tədqiqatların genişləndirilməsi, ailədaxili münasibətlərdə baş verən dəyişikliklərin regional və mədəni kontekstdə öyrənilməsi mühüm əhəmiyyət daşıyır. Empirik təhlillər göstərir ki, ailənin psixoloji dayanıqlığının qorunması üçün cəmiyyətin sosial institutları ilə ailə arasında balanslaşdırılmış qarşılıqlı əlaqə yaradılmalıdır.

Nəticə. Aparılmış elmi təhlil və empirik müşahidələr göstərdi ki, qloballaşma ailə institutunun yalnız sosial-iqtisadi deyil, həm də mənəvi və psixoloji aspektlərinə mühüm təsir göstərməkdədir. Ailə daxilində formalaşan psixoloji mühit – emosional dayanıqlıq, qarşılıqlı anlaşı-

ma və dəstək sistemləri – bu təsirlər qarşısında dəyişkən və bəzən də zəifləyən struktur halına gəlməkdədir. Xüsusilə informasiya texnologiyalarının dominantlığı, sosial medianın psixoloji davranışlara yönverici təsiri və qlobal mədəni dəyərlərin yayılması ailə üzvləri arasında ünsiyyətin formasını və məzmununu ciddi şəkildə dəyişmişdir.

Azərbaycan cəmiyyətində ailə modeli hələ də müəyyən dərəcədə ənənəvi dəyərlərə söykən-sə də, gənc nəslin qlobal mədəniyyətlə inteqrasiyası nəticəsində ailədaxili psixoloji balansda fərqliliklər müşahidə olunmaqdadır. Ailədaxili münasibətlərdə baş verən bu transformasiyalar həm fərdi identiklik, həm də kollektiv emosional təhlükəsizlik baxımından yeni yanaşmaların zəruriliyini ortaya qoyur.

Nəticə etibarilə, ailə institutunun psixoloji davamlılığı cəmiyyətin ümumi rifahı ilə sıx bağlıdır. Bu baxımdan, qloballaşmanın yaratdığı çağırışlara qarşı yalnız fərdi deyil, eyni zamanda

institusional səviyyədə sistemli yanaşmaların tətbiqi zəruridir.

Problemin aktuallığı. Qloballaşma prosesləri informasiya texnologiyalarının və sosial şəbəkələrin geniş yayılması ilə ailədaxili ünsiyyət və münasibətlər sisteminə birbaşa təsir göstərir. Bu dəyişikliklər ənənəvi dəyərlərin transformasiyasına, nəsillərarası münasibətlərdə fərqliliklərin artmasına və psixoloji mühitdə yeni gərginlik mənbələrinin yaranmasına səbəb olur. Buna görə də ailədə sağlam psixoloji mühitin formalaşmasında qloballaşmanın rolunun öyrənilməsi müasir dövrdə olduqca aktual və zəruri elmi problemlərdən biridir.

Problemin elmi yeniliyi. Ailə psixoloji sistemi sabit deyil, qloballaşmanın təsiri ilə dinamik və zəifləyə bilən bir strukturu sahibdir. Bu yanaşma ailəni statik institut kimi qəbul edən baxışlardan fərqlənir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Məqalədən psixoloqlar, sosioloqlar, ailə psixoloqları maarifləndirmə məqsədilə istifadə edə bilərlər.

Ədəbiyyat

1. Beck-Gernsheim E. Families in the Age of Globalization // *Current Sociology Review*. 2018, №66(4), pp.500–514. <https://doi.org/10.1177/0011392118756049>
2. Tapdıq S. Müasir ailələrdə psixoloji gərginlik və sosial media təsiri // *Psixologiya və Cəmiyyət*. 2021, №9(1), s.57-66.
3. Əliyeva G. Qloballaşma və ailə münasibətlərində transformasiya // *ADU Elmi Xəbərlər*. 2020, №3, s.44-51.
4. Castells M. The Impact of Global Networks on Family Structures. In *The Rise of the Network Society*, (2nd ed., pp. 205-226). Oxford: Wiley-Blackwell, 2018.
5. Giddens A. Globalization and the Transformation of Intimacy. Cambridge: Polity Press, 2020.
6. Bauman Z. Liquid Modernity and Family Relations // *Journal of Modern Sociology*, 2017, №45(2), pp.112–129. <https://doi.org/10.1016/j.mosoc.2017.04.003>
7. Qasımov R. Qloballaşma və ailə institutunun dəyişən funksiyaları // *Azərbaycan Sosial Elmlər Jurnalı*. 2019, №11(2), s.33-41.
8. Rafova L. Qloballaşmanın milli dəyərlərə təsiri: ailə modeli nümunəsində // *Sosial Humanitar Elmlərdə Müasir Yanaşmalar*. 2021, №3(1), s.25-34.
9. Bayramov T. Ailədaxili münasibətlərdə nəsillərarası konfliktlər: psixoloji və sosial aspektlər // *Təhsil və Psixologiya*. 2023, №7(2), 89-98.
10. Khanna, M., & Patel, R. Digital Culture and Youth Identity in Global Families // *Global Studies Journal*. 2022, №16(3), pp.77–89. <https://doi.org/10.18848/1835-4432/CGP/v16i03/77-89>

Redaksiyaya daxil olub: 16.04.2026